אצלנו לומדים קבלה

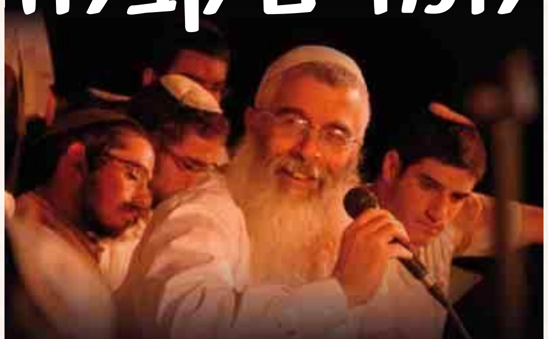

תיאוריות חינוכיות מלומדות הן משהו שלא חסר במחוזותינו, אבל במבחן התוצאה שורדים רק מעטים. זו בערך הסיבה שאת 'בית המדרש להתחדשות' בראשותו של **הרב דב זינגר**, פוקדים עשרות אנשי חינוך מדי שנה – כדי לנסות להבין ולו מעט מעקרונות המשנה החינוכית שאי אפשר להתעלם מתוצאותיה. מושגים כמו נתינת אחריות, 'שיקוף' ומודעות עצמית, מצליחים איכשהו לעבוד על הנערים של הישיבה התיכונית 'מקור חיים' ☞ נכון, התלמידים שלו לא מגיעים מעיירות פיתוח ומהחומרים הקשים, אבל מסתבר שיש הרבה מה ללמוד גם מ'החבר'ה הטובים' ☞ משנה חינוכית שלא הכרתם

ארנון סגל

תמונות: אתר ישיבת מקור חיים

בפעם הראשונה שיצא לשנת שבתון, לפני 14 שנים, ניסתה אמו של הרב דב זינגר לשדל אותו שינצל את הזמן הפנוי ללמוד סוף סוף מקצוע רציני. גם השנה, שנת ה־25 לישיבת 'מקור חיים' שבראשה הוא עומד, הוא יצא לשנת לימוד והתחדשות, אך אמו לא שבה עוד על בקשתה. כנראה השלימה עם העובדה שיישאר לעד בעינייני ה'לופט געשעפט'. עסקי אוויר. הרב זינגר יעדיף לכנות זאת 'עסקי רוח'.

בשנתו ה־54, הישיבה שהקים, שבראשיתה נחשבה לעוף מוזר ממש, כבר התמקמה היטב בראש טבלאות הביקוש של בוגרי ח'. גם מכון ההוראה שפתחה הישיבה ('לפני ולפנים', לפל"ף בקיצור) מפיץ את תורת הסוד שלה לרבים, ובמסגרת 'בית המדרש להתחדשות' שלצדה, באים אפילו ראשי ישיבות גבוהות, צוותים של מוסדות וסתם בעלי משפחות ללמוד את שפת המקום. הרב דב וחבריו, בוגרי 'נתיב מאיר' וישיבת הכותל, המסלול הדתי־לאומי הקונבנציונלי בעידן הליטאי של לפני שלושים שנה, החליטו בשלב מסוים לסטות לנתיב הנגדי. אולי גרם לכך המקרה שבו ר"מ בישיבה הסביר לו, על מנת שיבין את מקומו, שהתלמידים בישיבה הם כמו בקבוקים על מדף בחנות – "כל הזמן מתחלפים", ואילו הצוות נשאר במקומו. כך או כך החליטו החברים בשלב מסוים להכריז חד־צדדית על עצמאות רוחנית.

בחבורה המיתולוגית שהקימו בישיבת הכותל, שבראשה עמד הרב שג"ר (שמעון גרשון רוזנברג) זצ"ל, פרצה המהפכה החסידית בציבור הדתי־לאומי. היום פירותיה כבר הופצו לכל עבר, ואולם אז מושגים כמו 'שבחי הבעש"ט', 'ליקוטי מוהר"ן', 'סיפורי מעשיות', 'צדקת הצדיק', התבודדות, התוועדות וניגונים, נחשבו בציבור הדתי תרבות זרה ומוזרה. החבורה הזאת פרשה לבסוף מישיבת הכותל, לאחר שהוזמנה להצטרף למכון 'שפע' של הרב עדין שטיינזלץ. בין כתליו החלה לפעול לימים ישיבה לתלמידי תיכון, 'מקור חיים'.

זלמן זה הוא

מעגלי ההשפעה של הרב זינגר הורחבו בשנים האחרונות, בין השאר כשלימד, לצד ד"ר רות קלדרון, אגדות חז"ל ליוצרים ומפיקים מלב עולם המדיה והיצירה הישראלי. הלימוד הזה ודומים לו הניבו קשר קרוב בין הרב זינגר לבין כמה ממשתתפי המפגשים, כמו מיכה שיטרית וקובי אוז. ואכן, בשירי הדיסק האחרון של אוז ('מזמורי נבוכים') אפשר לשמוע צלילים של השפעה זינגרית. אוז, ששר בעבר שירים דוגמת 'הרבי ג'ו כפרה', עם יחס צונן עד ציני כלפי היהדות, שינה כיוון לגמרי. קחו לדוגמה את 'זלמן, זה לא אתה' מהדיסק החדש.

זלמן הוא שמו הראשון של הרב דב זינגר, מה שאולי מרמז על טביעות אצבעותיו בשיר. זלמן שבשיר מסתובב בעולם מבולבל, "שואל את עצמו מי אני ובכלל?", ומנסה להצדיק את קיומו בזכות רכושו או יחס החברה כלפיו ("אני הבוס של הזמן, רק מרים איזה טלפון קטן ומיד מסודר העניין. יש לי מעמד מסביב לשעון, קריירה נון־סטופ, מניות וממון"), אבל זה לא הולך לו, כי בת קול מציקה לו בכל פעם ומכריחה אותו להיווכח ששום דבר לא באמת שלו. את השדה הוא צריך לנטוש בשמיטה ("זלמן, זה לא אתה! הנה תראה, שנת שמיטה, השדה מלבלב בלי עזרתך"), את הקריירה בשבת, את הבית בסוכות. בת הקול גם נוזפת: "ביתך לא אתה, אשתך לא אתה, מעמדך לא אתה, גם אדמתך לא אתה". "אז מי אני?" שואל זלמן, ובת הקול משיבה: "אתה זה ששואל, זה שתמיד מתבלבל, בין מה ששלך למי אתה, ובין עבודתך למהות עולמך. מתי כבר תכונן יחסים עם עצמך?".

וזה, על רגל אחת, הרב דב זינגר. כבר עשרים וחמש שנים הוא משדל את תלמידיו לכונן יחסים עם נשמתם ועם חבריהם, ומתברר שלא מדובר בעניין פשוט. את קשיי התקשורת שלנו עם עצמנו ועם הסביבה הוא תולה לא מעט גם בתרבות שבחוץ. מלבד בעיותיה הידועות שהוזכרו בשיר – הבהלה לזהב, הרכושנות, השתלטנות, הוא מצביע על בעיה שורשית, נסתרת בדרך כלל: שכחנו איך לדבר, גם עם עצמנו. הוויכוחים באולפני החדשות כבר אינם נעשים במטרה לשכנע ולהשתכנע, אלא כאמצעי בידור, מלחמת גלדיאטורים מודרנית. רוב הדיאלוגים שאנחנו נחשפים אליהם באמצעי התקשורת וגם בחיים, לטענתו, הם רק אשליה של שיחה ולא דיבור אמתי. שיח מהשפה ולחוץ. לחוץ מאוד. מילא אם זה היה נשאר על המרקע, אבל ב'מקור חיים' שבכפר עציון חשים שגם האדם הפשוט כבר איבד את יכולתו לשמוע את עצמו, חירשות נרכשת. ואם זה המצב, מה הפלא שהאלימות ברחוב גואה כל כך?

אז מה עושים? הרב דב הוא הממציא העולמי של ה'בלי"ץ' (=בלי ציניות) – דיון משותף שנערך, לעת עתה רק בין כותלי 'מקור חיים', שבמהלכו מנסים המשתתפים לשפר את יכולת הדיבור בין אדם לחברו. בין השאר גויסו לטובת המטרה החשובה גם כלים טיפוליים מעולם הפסיכולוגיה, שעשויים אמנם לשגע את העממיים שבינינו, אבל תועלתם מרובה. אחד מהם הוא **שיקוף**, אמצעי מטריד משהו, שבו חבר קבוצת דיון שמעוניין להגיב להתבטאות של אחר מתבקש לפני כן לחזור על הדברים שאמר האחר. אחד הגילויים המפתיעים מכך (הרב דוב כבר אינו מופתע), הוא שכמעט תמיד מתברר שדברי הראשון לא הובנו כראוי. גם אמירות כמו 'למה אתה עולה לכולם על העצבים' יומרו במהלך הבלי"ץ ל'מפריע לי שאתה מתנהג כך'. לא מדובר רק בעניין סמנטי, אלא בדיוק בהבדל שבין מונולוג (ומתברר שלא מעט דיאלוגים אצלנו הם בעצם מונולוג) לבין דברים שגם עשויים להתקבל ולהשפיע.

בלי"ץ, מבחינת הרב דוב, הוא מבוא הכרחי לאפשרות ללמוד תורה: "גם הלימוד צריך להיות מפגש חי ועכשווי, ולא רק לימוד טקסטים מהעבר. מי שמתעסק בעבר הוא בעצם עבריין. בית המדרש נקרא כך משום שהוא דורש את נוכחות הלומד, כמו גם את נוכחות ה'. זאת אפשר ללמוד רק בעזרת דיבור מתוקן בין אדם לחברו".

מקור חיים נאבקת בחלל הפנוי (כביכול, כביכול)

הכל החל כשה' יתברך רצה לברוא את העולם. אך, מה לעשות, "לא היה אז מקום לבוראו, מחמת שהיה הכל אין סוף [=של אור א־לוהי], על כן צמצם את האור לצדדין" (ליקוטי מוהר"ן קמא סד). כך נוצר החלל הפנוי מא־לוהות, כלומר הכביכול פנוי, ככלות הכל הקדוש ברוך הוא נמצא בכל מקום. המושג הזה, אל"ף־בי"ת בקבלת האר"י, פותח על ידו על מנת להסביר איך נוצר עולם מוגדר ומוגבל מתוך אינסוף א־לוהי. החלל הפנוי, לפי הבנה זו, הוא גם שורש חסרונותיה של האנושות, היעדר הטוב, מקור החטאים והנפילות שאינם אלא פן אחר של המחסור הנורא בנוכחות א־לוהים עצמו בעולמנו.

איך מתמודדת האנושות עם החיסרון המובנה במציאותה? לדעת רבי נחמן, מורו ורבו המובהק של הרב זינגר, בדרך כלל בדיכאון. לרוב הדיכאון הוא בסך הכל תוצאה הכרחית של ציפיות בלתי סבירות מיכולת מנועמי העולם הזה לספק את נפש האדם, ציפיות שגוררות אחריהן תסכול, ניכור וחוסר השלמה. הבעיה היא לא בעצם החיסרון, שאתו אין ממש מה לעשות, אלא בעיקר באופן התגובה. במקום לשמוח בחצי המלא של הכוס ולהתפלל על מה שעדיין טעון שיפור, קיימת בכולנו, כך רבי נחמן, נטייה לבהות בחושך ובמה שאין ולילל על מר גורלה של האנושות. להסתפק בקריאות בוז מהיציע במקום להשתתף במשחק. רבי נחמן זיהה את העצבות הזאת בבני דורו, והרב דב זינגר, תלמידו הנאמן, מזהה אותה בקלות גם בישראל תשע"א העליזה, ואפילו בקרב צוות המחנכים שלרשותו, ובעצמו.

אז זהו, הוגדרה הבעיה וממילא גם הגישה – להרבות בטוב, להדגיש אותו, להאמין בו, להרבות שמחה. הרע כבר ייעלם מעצמו, כי ממילא הוא בסך הכל בועה, אשליה מבית החלל הפנוי. מי שלמרות כל הבעיות בוחר לשמוח, מפגין בכך אמון במציאות וביוצרה על אף כל המגרעות, כלומר מרבה באמונה. הרב דוב מתרגם זאת מיד לחינוכית־ישראלית, מקצוע חייו: לא עוד ריסון בלתי פוסק של התלמידים בידי מורים־שוטרים, אלא "אמון בכך שהתלמיד ביסודו הוא טוב" וש"חיזוק חיובי ימנע ממילא את השלילי". הוא מכנה זאת **חוק שימור האנרגיה**: "שום דיבור טוב, מחמאה, חיזוק ודיבור אל הלב אינו הולך לאיבוד, שהרי הטוב קיים, בניגוד לחלל הפנוי שהוא רק אשליה".

המחנך מתבקש להקיף במעגל את הקבוצה שלדעתו היא עיקר הכיתה. בעת מגיע שלב הקבלה: הרב דב מציע להתבונן במעגל המרכזי ששורטט, לחזור בקול על שמות התלמידים שבתוכו, ולשנן: "יש לי כיתה שלומדת ומתקדמת – אלה שמות תלמידיה. יש לי סבלנות, שגם מי שלא בכיתה יצטרף למעגל השותפים בה". הוא אף ממליץ למורה להתפלל על תלמידיו והצלחתם

"מערכת חברתית המציבה בראשה ערך אחד בלבד, כמו ההצטיינות בלימודים או כישרון של הנהגה חברתית, קובעת מבנה מעמדי ברור. לעומת זאת, במקום שבו נקודת הפתיחה היא הנקודה הטובה של כל אחד, פער המעמדות מצטמצם"

היום, להבנתו, ההתמקדות בחיובי קריטית ממש: "היום, רוב התלמידים אינם מאמינים בעצמם כלל. זו מהדורה חדשה של מלחמת קיום. האפיקורסות היותר רווחת היא חוסר אמונו של אדם בכך שהוא עצמו קיים. מלחמה בעולם הווירטואלי, בזהות המתחלפת". וממילא: "האתגר העיקרי הוא לחזק באדם את האמונה בקיומו ובערכו". למורים בעלי קשיים באמונה (מבחינתו חוסר אמון בתלמיד הוא גם חוסר אמונה בקדוש ברוך הוא), הוא ממליץ "ללמוד קבלה" – "לקבל את התלמיד כפי שהוא באמת, ללא 'מעטפתו החיצונית': אורך שערו, לבושו, או דרך דיבורו".

את הטוב והא־לוהי דורשים מהר"מים ומפרחי ההוראה ב'מקור חיים' למצוא לא רק בפרט, אלא גם בכיתה בכללה. מעת לעת מחולק לצוות דף משימה ליישום תורת ההתמקדות בטוב. המחנך או הסטאז'ר מתבקשים לשבץ שם על גבי טבלה את כל תלמידי הכיתה, כשהתלמיד הטוב ביותר מבחינה לימודית ממוקם בפינה הימנית העליונה של הטבלה, והחלש ביותר בפינה השמאלית התחתונה. לאחר קבלת 'קנה המידה', יש לשבץ את התלמידים השונים במקומם היחסי, על פי התחושה האישית.

בשלב השני מתבקש המחנך להקיף במעגל את הקבוצה שלדעתו היא עיקר הכיתה. המעגל חייב להקיף לפחות את מחצית הכיתה. כעת מגיע שלב הקבלה: הרב דוב מציע להתבונן במעגל המרכזי ששורטט, לחזור בקול על שמות התלמידים שבתוכו, ולשנן: "יש לי כיתה שלומדת ומתקדמת – אלה שמות תלמידיה. יש לי סבלנות, שגם מי שלא בכיתה יצטרף למעגל השותפים בה". הוא אף ממליץ למורה להתפלל על תלמידיו והצלחתם, ומנמק: "אצל מורה ממוצע ייתכן שעשרה אחוזים מהתלמידים שמפריעים ולא לומדים, או אפילו שבולטים לטובה, יאפילו על התהליכים החיוביים המתרחשים עם כל היתר". "תלמידים זוללי אנרגיה" הוא מכנה אותם. "השקעה בחצי הכיתה המתפקדת איננה התעלמות מהשאר, כי אם התמקדות וחיזוק הצד המתפקד כראוי. מורה המשקיע את כל מרצו בחריגים יוצר תחושה שכדי לקבל את התייחסות המורה רצוי שלא לשתף פעולה עם דרישותיו. מטרת ההתבוננות להדגיש את החלק הקיים, המתפקד, ולהגדירו כקבוצת ההתייחסות העיקרית".

המאמץ לעבוד דווקא עם היתרונות והנקודות החזקות שבכל תלמיד, נעשה ב'מקור חיים' בדרכים יצירתיות רבות נוספות. לגמרי לא מדובר רק בחלוקת תעודות הצטיינות לחרשנים. עיקר המאמץ מתמקד בריבוי אפשרויות הביטוי וההצטיינות של כל תלמיד, ובעיקר – בעידודו ליטול את גורלו בידיו. הרי הרציונל: "מערכת חברתית המציבה בראשה ערך אחד בלבד, כמו ההצטיינות בלימודים או כישרון של הנהגה חברתית, קובעת מבנה מעמדי ברור. לעומת זאת, במקום שבו נקודת הפתיחה היא הנקודה הטובה של כל אחד, פער המעמדות מצטמצם".

ריבוי האפשרויות מגיע ב'מקור חיים' אפילו למסלולי הטיולים הישיבתיים. כל תלמיד מתבקש לבחור בעצמו את סוג המסלול המועדף עליו – מסלול קצר של "מתבוננים", "מיטיבי לכת", או מסלול ארוך וקשה של "משוגעים". כך גם בלימוד הגמרא. מי שטוען שקיים משבר גמרא בישיבות, כנראה לא דרך מעולם בבית המדרש של 'מקור חיים' בזמן 'סדר אשכולות'. כל תלמיד בישיבה נדרש להכריע מדי שנה האם הוא בוחר ללמוד מדי ערב 'רק שעה' ו'רק' עמוד גמרא בודד, או שמא דף גמרא מלא במשך שעתיים " (אגב, בית המדרש מלא גם במהלך השעה השנייה), ואולי להספיק רק עמוד, אך במשך שעתיים ועם חזרות. בנוסף, אחת לשנה מתפרקות לחלוטין המסגרות הכיתתיות במהלך הבקרים, והישיבה עוברת ללמוד בתכניות לימוד המכונות "מקום שלבו חפץ". הר"מים ושאר אנשי הצוות בוחרים את המקצוע התורני החביב עליהם, ובמשך חודש שלם מלמדים אותו קבוצת תלמידים שגילו לפתע שגם הם 'פריקים' של הנושא הספציפי. המטרה – התלמיד, בעקבות הרב, ימצא את מקומו ואת נקודת ההצטיינות שלו מתוך הקשר תורני, וכך יחוש שהיהדות היא גם שלו. לצורך המטרה הזאת הרב זינגר מוכן להקריב לזמן מה גם את אופן הלימוד הקלאסי, עם גמרא, רש"י ותוספות. אם המטרה תתממש, התלמיד כבר יגיע אליהם מעצמו מאוחר יותר בחיים, בזמנו החופשי.

ב'מקור חיים', כמו בצה"ל, מקפידים לשבור שגרה כל הזמן. לבלבל את האויב – השטן, שלא יספיק להסית ולהסיט. גיוון אינסופי וכרוני בתכנים, באופני הלימוד, במקומות הלימוד ובזמנים, אמור לפתות את התלמיד להישאב אל הלימוד לפני שהיצר הרע יספיק להטיל בו תחושת שעמום. וזה עובד.

סטאז' באמונה

באופן מפתיע, ב'מקור חיים' אין במערכת שיעורי מחשבת ישראל. אמונה, לדעת הרב דב, איננה רכישת ידע כיצד להשיב לאפיקורוס, הוכחות למציאות בורא עולם, או סך של השקפות ודעות: "במקום הדיון הקלאסי במקומו של ה' בעולם, יש להסית את הדיון פנימה – 'מבשרי אחזה א־לוה'. נוכל ללמוד לדבר עם הקדוש ברוך הוא כְּדַבֵּר איש אל רעהו, רק אם נלמד לדבר איש אל רעהו. 'השגחה פרטית' של המחנך או האב, דהיינו אהבה ואכפתיות, הן בעצמן שיעור אמונה". אם הורים רוצים להנחיל לילדיהם אמונה, לתפישתו, עליהם פשוט להגביר את מתן האמון. ייתנו – יקבלו. לא ייתנו – לא יקבלו.

בכלל, הרב דב הוא מאמין גדול ב'כוחות השוק'. אין צורך למהר להגיב ישירות לבעיה שצצה, אלא בעיקר לדאוג לחזק את ההקשר הכללי, האווירה, החוויה, הרגש. לא תמיד נחוצות הסברה מפורשת והטפה דווקא, לפעמים דווקא שתיקה תועיל לעורר את כוחות החיים שבישיבה לפתור בעצמם את העניין. "התורה כתובה אש שחורה על גבי אש לבנה", הוא מרבה לצטט את מאמר חז"ל, "והישיבה היא בתפקיד האש הלבנה", כלומר הרקע, האווירה. "השהות בתוך מקום של אמונה, ההקשר הכללי הרחב של המקום שנמצאים בו, היא עצמה יש בה בכדי להצמיח. אין צורך בהתערבות מיוחדת".

וכך זה אכן מתבצע, ובכל עניין. אם תלמיד התיר לעצמו להעתיק במבחן, אות הוא שהאווירה החברתית לא רואה בכך דבר כה נורא, ואת זאת יש לשפר. הרב דב מכנה זאת 'דוסלקציה' – ליקוי ב'דוסיות': "הדאגה המרכזית היא לכך שהשקר לא יהיה שפה מקובלת – לא משתפים פעולה עם השקר. בבתי ספר רבים יש מאמצים שונים לשתף פעולה עם השקר. מבחינה זו אין הבדל בין מי שמשגיח במבחן למי שמעתיק בו. אין תלמידים שמשקרים, יש מורים שלא מאמינים, ואם אתה מכניס חוסר אמון אתה מוציא שקר. צריך לשדר באופן חד־משמעי שהשקר איננו שפה מקובלת, זה לא חלק מהמשחק".

אם תלמיד התיר לעצמו להעתיק במבחן, אות הוא שהאווירה החברתית לא רואה בכך דבר כה נורא, ואת זאת יש לשפר. הרב דב מכנה זאת 'דוסלקציה' – ליקוי ב'דוסיות': "הדאגה המרכזית היא לכך שהשקר לא יהיה שפה מקובלת – לא משתפים פעולה עם השקר"

אני לא אחראי על שערות ארוכות בישיבה, לא על המוזיקה הלועזית ולא על חולצות מודפסות. למה תפילה צריכה להיות באחריות המבוגרים, הרי הם אינם מחויבים במצוות מעבר לחיוב של התלמידים? אסור שהגדולים ישתלטו על המרחב של התלמידים

ובשורה התחתונה, זו בדיוק הסיבה שאת מבחני הקבלה ל'מקור חיים' מקבלים הנבחנים ישירות לביתם. על התלמיד עצמו מוטל לכתוב כמה שעות לקח לו לסיים את המבחן והאם נעזר באחרים. לטיפול דומה, כלומר עקיף, זוכות גם בעיות אחרות. אם ב'מקור חיים' התפילה כבר לא משהו, אות הוא שהר"מים עצמם צריכים כנראה לעבוד על אופן דיבורם: "אדם שחי בעולם מנוכר מתרחק גם מהקדוש ברוך הוא. אם יש בישיבה הקשבה אמתית וטובה, ואדם חווה שלמילים שלו יש משמעות, זהו חינוך לתפילה".

לא שייכים לישיבות הקו

בכלל, תפקידיהם הקלאסיים של הר"מים בישיבות – להעיר למדברים בתפילה, לבדוק מי לא לבש ציצית ולהעיף מהישיבה מחללי שבת, לא מתקיימים כאן כמעט, פשוט מהסיבה שאין זו הגדרת תפקידם של מחנכי 'מקור חיים'. נעשה כאן מאמץ גדול ליצור תחושת אחריות משותפת.

הרב דב מסביר: "הניסיון מוכיח שברגע שמישהו לוקח אחריות יתר, יש הסתלקות יתר מצד השותפים האחרים. אני לא אחראי על שערות ארוכות בישיבה, לא על המוזיקה הלועזית ולא על חולצות מודפסות. למה תפילה צריכה להיות באחריות המבוגרים, הרי הם אינם מחויבים במצוות מעבר לחיוב של התלמידים? בוודאי לא הכל פתוח עד הסוף, ולישיבה יש אחריות, אבל לאחר שנקבע ההקשר הרחב שבו נמצאים, אסור שהגדולים ישתלטו על המרחב של התלמידים".

ובכלל: "כמו שאדם מבוגר חייב לבחור־להחליט כמה כסף הוא מבזבז ועל מה, היכן הוא יגור ובמה הוא יעסוק, כך התלמידים צריכים לבחור. קל יותר לתלמידים כשאומרים להם מה לעשות, אך זה הופך אותם ל"ראש קטן', ואסור לשתף פעולה עם הניסיון להתחמק מבחירה. אדם עשוי להיות עבד של החברה, לתת לרבים או לאדם כריזמטי להחליט עבורו. 'מקור חיים' איננה ישיבת קו, במובן הזה, אלא ישיבת עיגול. במעגל כולם קרובים בשווה למרכז. התחושה היא שבימינו צריך פחות היררכיה ויותר שותפות. דווקא היום, בעידן שבירת כוחם של הרבנים, כוחה של חבורה שעובדת את ה' יחד הוא עצום".

ובמקום שהאמון בתלמיד ובעולמו האמוני חזק דיו – אין צורך לפחד גם משאלות. להפך. ב'מקור חיים' ממונה הרב המחנך בעיקר על העלאת תהיות ושאלות, גם אמוניות. את התשובות אמורים דווקא התלמידים לספק, ושוב – מפני שהדתיות איננה נתפשׂת כאן כאידיאולוגיה נרכשת שעל הישיבה לספק עבור התלמיד. הרב דב זינגר מדבר על האמונה כחוש דתי שקיים ושאפשר לפַתחו: "אפשר לשכלל את הרגישות והפתיחות, אפשר ללמוד להתפלא ולהתפעל. אפשר להשתאות. 'שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה' [התשובה רמוזה בשאלה – 'מי' ו'אלה' הן אותיות א־להים]. מפגש אמוני הוא מפגש עם החידה. אם אדם פוגש בחידה – היא לא תעזוב אותו כל חייו. נפגש בתשובה בלבד – כשיגדל תיראה לו ילדותית ולא רלוונטית. לצערנו מקובל היום שככל שאדם דתי יותר הוא מחויב להיות יותר פונדמנטליסט וחד־ממדי, אבל הרי דווקא הדתי 'החזק', שעולמו האמוני יציב, אמור להיות קשוב יותר. הוא הרי איננו מונע מתוך פחד". וזו אכן תכלית המאמץ המקו"חניקי: גירוי הנפש לתגובה עמוקה וחופשית. הדתיות נתפסת כאן, בפאתי כפר עציון, כשאלה מתמשכת. המאמין כמחפש, ובעיקר כמי שאיננו אדיש לסביבתו אלא מגיב אליה, רצוי בהתרגשות.

אגב, מי שדואג לאזן את עודף הרגשנות מכיוון הפוך־משהו לרב זינגר, הוא נשיא ישיבת 'מקור חיים', הרב עדין שטיינזלץ. הוא מקפיד שתלמידיו לא יימסו מרוב הערצה לעצמיותם, גוער בהם על בטלנותם ומחנך לשאפתנות, לעתים גם תוך כדי ירידות ציניות על קשי העורף. "זה חשוב", מתבטל הרב דוב. "זה נותן קנה מידה לכולנו, ומזכיר לנו לא לוותר לעצמנו מרוב עיסוק בקבלה עצמית".

אז מהו אם כן תפקיד הצוות החינוכי ב'מקור חיים', אם איננו הממונה הבלעדי על הלמידה, לא על מתן התשובות הנכונות וגם לא כל כך על כללי ההלכה וההתנהגות? המחנך, על פי הרב זינגר, הוא "מומחה למתן אמון": "הוא לא אדם שלם. הוא לא גאון, גם לא צדיק בדווקא. הוא אדם מאמין. הר"מ לא מציג את דמות המושלם. הוא לא צריך להציג, כי הוא לא דורש מהתלמיד להציג. באווירה חופשית גם המחנך יוכל להיות הוא ולא רק בעל תפקיד. כשאין משחק תפקידים יש סיכוי למפגש אמתי. במקרה כזה התלמיד יכול לעזור לר"מ שלו מדי פעם, שהרי גם לו יש חולשות". מורה שאינו מתערב איננו מיותר, כפי שאפשר בטעות לחשוב. להפך. על פי הרב זינגר, לנוכחותו והשגחתו של מחנך שכזה יש תפקיד חשוב כמעט כזה של בורא עולם, שגם הוא נותן לבריותיו חופש בחירה אך משגיח על צעדיהם.